

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul VII — Nr. 66

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRÂRI ȘI ALTE ACTE

Marti, 11 aprilie 1995

SUMAR

	Pagina	Nr.	Pagina
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE			
Decizia nr. 23 din 27 aprilie 1993.....	1-5	— Opinie separată.....	13-14
Decizia nr. 127 din 16 noiembrie 1994.....	5-9	Decizia nr. 26 din 21 martie 1995.....	15
— Opinie separată.....	9-10		
★			
Decizia nr. 1 din 4 ianuarie 1995.....	10-13	ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE	
		731. — Ordin al ministrului de stat, ministrul finanțelor, privind lansarea unei emisiuni de titluri de stat cu discont seria D2 95.07.20.....	16

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 23*) din 27 aprilie 1993

Viorel Mihai Ciobanu — președinte
Mihai Constantinescu — judecător
Antonie Iorgovan — judecător
Gabriela Dragomirescu — magistrat-asistent

Completul de judecată, convocat potrivit prevederilor art. 24 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, constată:

Prin acțiunea ce formează obiectul Dosarului nr. 7967/1992 al Judecătorei Cluj-Napoca, Episcopia Română Unită cu Roma, cu sediul în Cluj-Napoca, str. Moșilor nr. 26, solicită obligarea părâtei Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față“, cu sediul în același municipiu, b-dul Eroilor nr. 10, la eliberarea lăcașului de cult de la această adresă.

În motivarea acțiunii, reclamanta Episcopia Română Unită cu Roma arată că lăcașul de cult pe care îl revendică a fost construit și aservit celebrării serviciilor divine ale membrilor Ordinului călugăresc al franciscanilor, care acționa în cadrul Bisericii Catolice de rit latin. În deceniul patru al acestui secol, printr-un act de liberalitate al Sfântului Scaun, lăcașul de cult, împreună cu alte construcții în care era integrat, a fost trecut în proprietatea Bisericii Române Unite cu Roma, situație atestată de Cartea Funciară Cluj cu nr. 1457, Seria I, nr. top. 515.

Urmare Decretului nr. 358 din 1 decembrie 1948, care a interzis funcționarea Bisericii Române Unite cu Roma, acest lăcaș de cult împreună cu alte șase din municipiul Cluj-Napoca, proprietate a Bisericii Unite, au fost preluate de reprezentanții clerului ortodox.

Prin Decretul-lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 a fost abrogat Decretul nr. 358/1948, iar prin Decretul-lege nr. 126 din 24 aprilie 1990 s-au stabilit unele măsuri referitoare la situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale, care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și preluate de Biserica Ortodoxă Română, art. 3 din decret precizând că situația juridică a acestor bunuri se va stabili de o comisie mixtă formată din reprezentanți clericali ai celor două culte religioase, ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile pentru care sunt destinate aceste bunuri.

Ca urmare, Biserica Română Unită cu Roma pretinde că a încercat să reintre în posesia lăcașurilor sale pe o cale amiabilă, dar, lovindu-se de refuzul actualilor deținători, a trebuit să apeleze la justiție. În consecință, bazându-se pe prevederile art. 480 din Codul civil și pe extrasul din Cartea funciară, a formulat acțiunea în justiție, care a prilejuit ridicarea excepției de neconstituționalitate.

*) A se vedea și Decizia Curții Constituționale nr. 127 din 16 noiembrie 1994, publicată în continuare la pag. 5.

Prin întâmpinare, pârâta Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față” solicită respingerea acțiunii ca neîntemeiată, apreciind că aceasta contravine dispozițiilor art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 privind unele măsuri referitoare la Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică).

În fapt, se susține că după desființarea prin lege a cultului greco-catolic, toate lăcașurile de cult au revenit Bisericii Ortodoxe Române, iar, între timp, marea majoritate a credincioșilor cultului greco-catolic a trecut la cultul ortodox.

Pârâta susține că în lăcașul de cult care îi aparține din anul 1948 se oficiază toate serviciile religioase pentru un număr de 5 parohii; la recensământul efectuat în anul 1992 a rezultat că marea majoritate a credincioșilor din aceste parohii a rămas ortodoxă, astfel încât nu există nici un motiv să nu rămână în continuare lăcașul de cult tot Parohiei Ortodoxe Române „Schimbarea la față”, chiar dacă aceasta nu și-a intabulat dreptul de proprietate.

De asemenea, pârâta susține că, prin efectul dispozițiilor Decretului nr. 177/1948, Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față” a devenit succesoarea în drepturi a Bisericii Române Unite cu Roma. În schimb, prin recunoașterea oficială a cultului greco-catolic, potrivit Decretului-lege nr. 9/1989, Biserica Română Unită cu Roma nu a devenit succesoarea în drepturi a Bisericii Ortodoxe Române, care exista ca biserică națională și care, conform principiului simetriei în drept, nu poate fi obligată la predarea lăcașurilor de cult către Biserica Română Unită cu Roma decât printr-un act normativ cu putere de lege.

În drept, pârâta își întemeiază susținerile pe art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, ce instituie o comisie mixtă care este obligată să țină seama de „dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri”, rezultând concluzia că atâta vreme cât hotărârea unei astfel de comisii nu există, instanța de judecată nu poate dispune evacuarea și predarea lăcașului de cult în litigiu.

Reclamanta, Episcopia Română Unită cu Roma, prin concluziile scrise, depuse la dosar pentru termenul din 9 octombrie 1992, solicită înlăturarea apărării pârâtei, deoarece ea este proprietara lăcașului de cult în accepțiunea Codului civil și a Decretului-lege nr. 115/1938 privind unificarea dispozițiilor privitoare la cârțile funciare.

De asemenea, reclamanta s-a apărât prin invocarea excepției de neconstituționalitate cu privire la prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, deși, în opinia ei, aceste dispoziții nu sunt incidente în cauză. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată nu pentru că normele respective ar avea relevanță în rezolvarea cauzei, ci mai ales pentru că art. 3 reprezintă apărarea principală a pârâtei.

Cu adresa nr. 625 din 16 decembrie 1992, Episcopia Română Unită cu Roma înaintează Curții Constituționale un memoriu în care și motivează excepția de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, astfel:

— prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 urmează a fi examinate în contextul legislației române, prin care, în condițiile persecuției religioase instaurate de regimul totalitar, a fost desființat, în anul 1948, cultul greco-catolic. În acest sens, în memoriul respectiv se menționează în esență următoarele: a) Decretul nr. 177/1948 privind regimul general al cultelor religioase conține două articole, art. 37 și art. 41, care au constituit premisele și instrumentele „legale” ale măsurilor de desființare a Bisericii Române Unite cu Roma (art. 41 interzicea jurisdicția cultelor din străinătate asupra credincioșilor din cuprinsul statului român, iar art. 37 prevedea obligația trecerii credincioșilor de la un cult la altul); b) în intervalul 3 august 1948 (data apariției Decretului nr. 177) și 2 decembrie 1948 (data apariției Decretului nr. 358 privind stabilirea situației de drept a fostului cult greco-catolic) au fost arestați toți cei 6 episcopi ai Bisericii Unite, mii de preoți și credincioși care au refuzat să treacă la Biserica Ortodoxă, iar bisericile au fost preluate, din poziția autorităților statului, de reprezentanții cultului ortodox, cu sau fără forme;

— măsura luată prin Decretul-lege nr. 9/1989 rezolvă numai aspectul declarativ, lăsând nesoluționate problemele patrimoniale născute prin aplicarea Decretelor nr. 177/1948 și nr. 358/1948, în consens cu pactele internaționale care asigură protecția drepturilor omului. În acest sens, se menționează: a) art. 18 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care prevede libertatea de gândire, a conștiinței și religiei, atât în viața publică, cât și în viața privată și art. 30, care interzice expres statului îndeplinirea oricăror acte urmărind distrugerea drepturilor și libertăților omului; b) sub amenințarea măsurilor represive „cei peste 2 milioane de credincioși greco-catolici au fost trecuți la confesiunea ortodoxă”; c) „Declarația principiilor fundamentale ale justiției relative la... victimele abuzului de putere”, adoptată de O.N.U. la 29 noiembrie 1985, definește la pct. 18 drept „victime” persoanele individuale și colective care au suferit pierderi materiale sau atingerea gravă a drepturilor fundamentale; d) art. 20 din Constituția României, după care normele internaționale în materia drepturilor omului au prioritate;

— legislația română nu trebuie să constate doar caracterul represiv și nedrept al actelor normative din 1948, cum a făcut-o în baza Decretului-lege nr. 9/1989, ci trebuie să înlăture și efectele lor. De aceea se apreciază că, în realitate, „art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 reprezintă nu numai o simplă eludare a acestor obligații, dar prin jurisdicția *sui generis*, străină principiilor de drept pe care o instituie, elimină în mod practic posibilitatea examinării litigiilor ce se nasc de către organele de justiție, încălcându-se astfel art. 21 din Constituție, care prevede accesul oricăror persoane la instanțele judecătorești”;

— încredințarea jurisdicției asupra lăcașurilor de cult comisiei formate din reprezentanți clericali ai celor două culte, cu interese opuse, constituie, *ipso facto*, o cauză a blocajului produs de aceste situații în cei patru ani de când a apărut actul normativ. În acest sens, se arată: a) criteriul opțiunii credincioșilor pentru determinarea dreptului de proprietate asupra lăcașurilor de cult este nejuridic, pentru că implică ideea că bunurile s-ar afla în stare de indiviziune, ceea ce nu rezultă nici din dreptul civil, nici din dreptul canonic; acestea au aparținut întotdeauna cu titlu de proprietate — înscrise ca atare și în mijloacele de publicitate imobiliară — cultului religios exprimat prin formele sale organizatorice; b) nu se spune nimic asupra problemei de a ști cine decide în cazul dezacordurilor dintre membrii comisiilor constituite conform art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990.

Față de excepția de neconstituționalitate invocată de reclamanta din Dosarul nr. 7967/1992, pârâta Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față” arată că aceasta este neîntemeiată, întrucât, în opinia sa, prin textul art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu se încalcă prevederile Constituției. Nu se opune suspendării judecării și sesizării Curții Constituționale.

Întrucât Încheierea inițială din 29 octombrie 1992 de sesizare a Curții Constituționale nu răspundea cerinței legale obligatorii, prevăzută de art. 23 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, aceasta a fost restituită instanței, la data de 13 ianuarie 1993, în scopul exprimării opiniei sale cu privire la excepția invocată, însoțită și de dosarul cauzei.

Urmare adresei de revenire din data de 26 februarie 1993, Judecătoria Cluj-Napoca remite Dosarul nr. 7967/1992 și Încheierea din 29 octombrie 1992, completată cu opinia sa asupra excepției.

Instanța „apreciază că excepția de neconstituționalitate invocată de reclamant nu este întemeiată, cu atât mai mult cu cât însăși reclamanta și-a introdus cererea în fața acestei instanțe de drept comun, iar instanța nu a ridicat din oficiu excepția de neconstituționalitate pentru soluționarea cererii formulate de reclamantă, cerere ce a fost motivată în drept pe dispozițiile art. 480 din Codul civil”.

De asemenea, Curtea Constituțională a fost sesizată cu excepția de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 și în alt dosar, pe rol la Tribunalul Județean Timiș.

În speță, Episcopia Română Unită cu Roma din municipiul Lugoj a chemat în judecată Protopopiatul Român Ortodox Deta, revendicând, în numele Parohiei din satul Lățunaș, biserica, cimitirul și casa parohială din intravilanul satului Clopodia, comuna Jamu Mare, județul Timiș. Judecătoria Deta a respins acțiunea, iar în recurs reclamanta-recurentă a ridicat excepția de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, invocând, în esență, aceleași motive care au fost ridicate în cauza de pe rolul Judecătoriei Cluj-Napoca, după cum urmează:

— imobilele — biserica cu cimitirul și casa parohială din intravilanul satului Clopodia, comuna Jamu Mare, județul Timiș — au aparținut cultului greco-catolic din secolul trecut până în anul 1948, an în care locuitorii au fost „convertiți” la ortodoxie, iar bunurile au revenit acestui cult;

— statul, care în 1948 „s-a implicat fără rezerve”, acum, după ce proclamă libertatea conștiinței și organizarea liberă a cultelor cărora le promite sprijin, devine „foarte prudent”, restituind doar bunurile preluate de el și lăsând „la discreția posesorilor actuali” restituirea lăcașurilor de cult (bisericile) și casele parohiale. În susținerea acestei idei, în notele prezentate de Episcopia Română Unită cu Roma din municipiul Lugoj, se arată, citându-se și Dicționarul limbii române moderne (1958), respectiv Micul dicționar enciclopedic (1972), că lăcașul de cult este de esență cultului, deoarece acolo se celebrează cultul și acolo se întâlnesc aderenții cultului respectiv;

— art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 încalcă prevederile art. 29 alin. (1), (3) și (5) din Constituție, întrucât fără lăcaș de cult nu se poate practica un cult;

— art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 încalcă prevederile art. 41 din Constituție cu privire la garantarea proprietății, întrucât „în loc să ne bucurăm de prerogativele dreptului de proprietate asupra bunurilor noastre, noi suntem trimiși la un element subiectiv: bunăvoința posesorilor actuali care au uzurpat drepturile noastre cu concursul statului”;

— Decretul-lege nr. 126/1990, prin art. 2, restituie cultului greco-catolic unele imobile, cum ar fi: sediile protopopiatelor, ale episcopatelor, unele școli etc., dar nu restituie principalele bunuri imobiliare, lăcașurile de cult și casele parohiale, care sunt în proprietatea bisericii ortodoxe.

În concluzie, se apreciază că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este neconstituțional pentru că nu procedează la o *restitutio in integrum* a tuturor bunurilor Bisericii Unite cu Roma de care a fost deposedată în anul 1948.

Pârâta intimată — Protopopiatul Ortodox Român Deta — susține că excepția este neîntemeiată, textul art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 fiind în deplină concordanță cu prevederile constituționale. „Culte religioase sunt autonome față de stat, existând între ele zone de colaborare bazate pe principiul libertății credinței religioase, Constituția garantând libertatea de existență a cultelor. Aceste libertăți nu ar fi posibile fără garanțiile constituționale privitoare la patrimoniu, lăcașurile de cult neputând fi urmărite sau înstrăinate”.

Tribunalul Județean Timiș — Secția civilă, prin Încheierea din 4 martie 1993, îndeplinindu-și obligația stabilită prin art. 23 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, opinează că prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 sunt consecința consacării principiilor privind libertatea conștiinței în general și a credinței religioase în special, cuprinse în art. 29 alin. (1) și (2), precum și a autonomiei cultelor față de stat, conform alin. (5), teza I, al aceluiași articol din Constituție.

Pe de altă parte, se arată că „soluționarea conflictului temporal de legi se asigură conform art. 150 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia legile și celelalte acte normative rămân în vigoare în măsura în care nu contravin acesteia”.

Tribunalul amână judecarea cauzei, pentru rezolvarea excepției de neconstituționalitate, la termenul din 26 aprilie 1993.

Curtea Constituțională fiind sesizată de Judecătoria Cluj-Napoca prin Încheierea din 29 octombrie 1992 și de Tribunalul Județean Timiș prin Încheierea din 4 martie 1993, constată că este competentă să soluționeze excepțiile invocate, care au în vedere aplicarea unei dispoziții legale anterioare Constituției după intrarea în vigoare a acesteia.

Deoarece atât în Dosarul nr. 2C/1993, cât și în Dosarul nr. 17C/1993, excepția vizează neconstituționalitatea aceluiași text, respectiv art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, urmare raportului întocmit de judecătorul-raportor în Dosarul nr. 17C/1993, prin Încheierea din Camera de consiliu din data de 13 aprilie s-a dispus conexarea celor două dosare.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,

luând act de susținerile părților și de opiniile exprimate de instanțele de judecată, având în vedere dispozițiile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, art. 29 alin. (1), (3) și (5) și art. 41 din Constituție, precum și prevederile Legii nr. 47/1992, reține următoarele:

Textul invocat ca neconstituțional — art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 — prevede că: „situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și au fost preluate de Biserica Ortodoxă Română se va stabili de către o comisie mixtă formată din reprezentanții clericali ai celor două culte religioase, ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri”.

Întrucât ne aflăm în prezența unor dispoziții legale anterioare Constituției, despre care se susține că sunt contrare acesteia, trebuie soluționat conflictul legilor în timp, în funcție de modul în care s-a constituit dreptul subiectiv de proprietate, potrivit legii anterioare, sau potrivit legii posterioare.

În principiu, dreptul subiectiv de proprietate constituit potrivit legii anterioare nu poate fi desființat de legea ulterioară, deoarece aceasta ar implica o aplicare retroactivă a noii legi, ceea ce este contrar art. 15 alin. (2) din Constituție, conform căruia legea dispune numai pentru viitor.

Deci, legea nouă poate doar, spre a evita retroactivitatea, să reconstituie dreptul anterior, ceea ce, însă, are efecte numai *ex nunc* fiind în prezența unui nou drept ce se naște în baza unui act juridic constitutiv, actul de reconstituire.

În cazul nostru, este vorba despre un drept de proprietate ce s-a născut sub regimul vechii reglementări, a Decretului nr. 358/1948.

Față de cele arătate, rezultă că noua lege nu poate desființa acest drept, ci numai reglementa modalitățile de reconstituire a dreptului de proprietate ce aparținuse, inițial, Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică).

Urmare abrogării exprese a Decretului nr. 358/1948 prin Decretul-lege nr. 9/1989, Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) este recunoscută oficial. Bunurile preluate de către stat prin efectul actului normativ abrogat și aflate la acea dată în patrimoniul statului se restituie (cu excepția moșiilor), conform art. 2 din Decretul-lege nr. 126/1990, bisericii greco-catolice.

Această prevedere legală s-a concretizat în Hotărârea Guvernului nr. 466 din 19 august 1992 privind aprobarea propunerilor Comisiei Centrale pentru inventarierea bunurilor proprietate a statului, foste proprietăți ale Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolice), și predarea acestora către aceasta, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 227 din 14 septembrie 1992.

Hotărârea menționată aprobă lista bunurilor ce se predau din proprietatea statului în proprietatea Bisericii Române Unite cu Roma, pe bază de protocol între actualii deținători și reprezentanții bisericii greco-catolice.

Prin urmare, legiuitorul a înțeles că pentru aceste bunuri care, fiind folosite de stat, nu erau destinate uzului public al credincioșilor, să se reconstituie dreptul de proprietate al Bisericii Române Unite cu Roma, prin modalitatea restituirii lor.

O situație similară a reglementat și Legea nr. 18/1991 în ceea ce privește reconstituirea dreptului de proprietate al țărănilor.

În ceea ce privește lăcașurile de cult, deci bunurile care, prin însăși construcție, sunt destinate folosinței credincioșilor, fiind în uzul public al acestora, precum și casele parohiale ca accesoriu al lăcașurilor de cult, legiuitorul postrevoluționar, mai întâi, a desființat reglementarea din anul 1948, iar în al doilea rând a stabilit principiile reconstituirii dreptului de proprietate și anume: a) decizia unei comisii mixte, formată din reprezentanții clericali ai cultului care a deținut aceste bunuri până în 1948 și, respectiv, ai cultului care a preluat aceste bunuri după 1948; b) opțiunile credincioșilor din comunitățile pentru uzul cărora aceste bunuri sunt destinate. Deci, cu privire la lăcașurile de cult și casele parohiale, este vorba de o reconstituire a dreptului de proprietate, printr-o modalitate, însă, diferită de aceea referitoare la bunurile ce constituiau proprietate de stat, întrucât, pe de o parte, această reconstituire este în dauna altui cult — cultul ortodox, iar nu a statului și, pe de altă parte, reconstituirea are ca obiect bunuri care, prin natura lor, sunt în uzul public al credincioșilor. Deci, cu referire la aceste bunuri, reconstituirea se poate face numai cu respectul principiului libertății cultelor religioase.

Prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 sunt o dezvoltare firească a Decretului-lege nr. 9/1989, exprimând, sub aspectul semnificației juridice, o unitate conceptuală ce intră în sfera actelor normative prin care se înlătură, după decembrie 1989, nedreptățile și încălcările drepturilor omului făcute prin legi și decrete ale dictaturii comuniste. Ca atare, calificările pe care Decretul-lege nr. 9/1989 le face Decretului nr. 358/1948 sunt preluate și de Decretul-lege nr. 126/1990, care a fost adoptat tocmai pentru a înlătura urmările actului discriminator din 1948. În consecință, nu poate fi primit argumentul după care art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu răspunde ideii de înlăturare a consecințelor „persecuției religioase instaurate de regimul totalitar”.

Nu se poate spune, în mod rezonabil, că reglementările postrevoluționare au numai caracter declarativ. O atare calificare s-ar fi putut susține dacă aceste reglementări se rezumau numai la Decretul-lege nr. 9/1989, dar în condițiile Decretului-lege nr. 126/1990 o asemenea calificare este, desigur, o exagerare.

Reglementările art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu încalcă prevederile constituționale, dimpotrivă, respectă principiul general înscris în art. 1 din Constituție, conform căruia statul român este un „stat... democratic...” și principiul art. 29 alin. (3) al libertății cultelor religioase.

Democrația, concept și fenomen integrator, presupune și aplicarea principiului majorității, or, din ultima parte a art. 3 „ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri” rezultă chiar aplicarea acestui principiu, prin instituirea unui criteriu social, cel al opțiunii majorității enoriașilor. După cum rezultă din datele oficiale privind Recensământul populației din 7 ianuarie 1992, în județul Cluj sunt 70,1% credincioși ortodocși și 5,1% credincioși greco-catolici, iar în municipiul Cluj-Napoca, 65,91% credincioși ortodocși și 6,64% credincioși greco-catolici; de asemenea, din același recensământ rezultă că în județul Timiș sunt 78,2% credincioși ortodocși și 1,2% credincioși greco-catolici, iar în municipiul Lugoj, 75,91% sunt credincioși ortodocși și 1,79% credincioși greco-catolici.

Libertatea cultelor religioase implică nu numai autonomia lor față de stat, prevăzută la art. 29 alin. (5) din Constituție, dar și libertatea credințelor religioase prevăzută la alin. (1) al aceluiași articol. În condițiile în care în aceeași comunitate locală există credincioși ortodocși și greco-catolici, criteriul social al opțiunii majorității enoriașilor pentru determinarea destinației lăcașurilor de cult și a caselor parohiale corespunde principiului democratic al determinării folosinței religioase a acestui bun, în funcție de voința majoritară a celor care sunt beneficiarii acestei folosințe. Altminteri ar

însemna că, în mod nejustificat, credincioșii ortodocși majoritari să fie împiedicați să-și poată practica religia, dacă nu trec la cultul greco-catolic, printr-o măsură luată împotriva voinței lor. Un asemenea punct de vedere este contrar dispozițiilor art. 54 din Constituție, potrivit cărora cetățenii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți. Este de la sine înțeles că în ipoteza reconstituirii proprietății, făcându-se abstracție de opțiunea majorității, ar însemna încălcarea bunei-credințe și a respectului drepturilor altuia, care au fost ridicate la rangul de principii constituționale. O asemenea măsură ar încălca și prevederile art. 29 din Constituție, care consacră libertatea cultelor religioase, cu cele două accepțiuni ale sale — cult ca asociație, organizație religioasă și cea privind ritualul practicat. Mai mult, o asemenea măsură ar nesocoti și prevederile constituționale referitoare la raporturile dintre religii, astfel cum acestea sunt reglementate prin alin. (2) al art. 29 „libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc” — și alin. (4) al aceluiași articol — „în relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjpire religioasă” —, întrucât este de natură să impună majorității voința unei minorități. În schimb, soluția legală, potrivit căreia situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale se stabilește de o comisie mixtă a reprezentanților clericali ai celor două culte religioase, ține cont de egalitatea cultelor și de spiritul de toleranță religioasă ce trebuie să domine relațiile dintre ele, iar criteriul social al voinței majoritare a credincioșilor corespunde unui principiu democratic al soluționării unui conflict de interese ce privește o comunitate în funcție de voința majoritară în cadrul acesteia.

De principiu, o măsură abuzivă cum a fost aceea a preluării de către stat a lăcașurilor de cult în anul 1948, într-un stat de drept nu poate fi reparată printr-un abuz în sens invers, care ar violenta opțiunea majorității credincioșilor la data adoptării acelei măsuri.

Reconstituirea dreptului nu se poate face în abstract sau în considerarea unei situații anterioare, ci numai în concret, ținând seama de voința credincioșilor majoritari în prezent.

Nu mai în felul acesta soluția este morală și juridică.

Cât privește raportul dintre dreptul intern și dreptul internațional, de asemenea, nu se poate reține o contradicție în privința art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 față de pactele internaționale. Constituția României, prin art. 20, asigură receptarea în dreptul intern a normelor internaționale cu privire la drepturile omului, care au prioritate. Or, prin art. 3 nu se face altceva decât se pune norma internă în consonanță cu normele internaționale care consacră principiul libertății omului de a opta la o religie sau cult religios, principiul toleranței între culte, interzicând statului să exercite orice acțiuni de natură a îngreuna libertatea omului la religie.

Dacă statul ar fi dat o normă imperativă, atribuind lăcașurile de cult și casele parohiale celor care le-au avut până în anul 1948, această soluție ar fi constituit o presiune inadmisibilă la adresa credincioșilor, care fac parte din biserica astfel expropriată, de trecere la biserica reîmpropriată.

Pe de altă parte, susținerea că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 reprezintă o jurisdicție *sui generis*, străină principiilor de drept, este evident neîntemeiată. Decretul-lege nr. 126/1990, prin art. 3 la care ne referim, a consacrat, atunci, un principiu de ordin constituțional, autonomia cultelor față de stat, pregătindu-se terenul pentru viitoarea Constituție. De vreme ce cultele sunt autonome, nu se poate susține că o normă stabilită de stat — care, în virtutea dreptului său egal, putea să stabilească la acea dată orice, nefiind îngreunat de Constituție — ce dă în competența unei comisii mixte, formată din reprezentanții cultelor, rezolvarea problemei în litigiu, ar fi „străină principiilor de drept”. Dimpotrivă, această soluție este evident conformă principiilor

constituționale cu privire la libertatea gândirii, a opiniilor și a credințelor religioase, respectiv la raporturile dintre culte și stat. Ea nu îngreșește posibilitatea cultelor de a se adresa justiției, cum ar fi în ipoteza în care nu se respectă opțiunea majorității credincioșilor.

Fată de cele arătate, rezultă, de asemenea, că soluționarea excepției referitoare la art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este esențială pentru rezolvarea cauzei, și deci obiecția Episcopiei Române Unite cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca că nu ar avea incidență este nejustificată.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) din Constituție, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), art. 24 alin. (2) și art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, în unanimitate,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

D E C I D E :

Respinge ca vădit nefondate excepțiile de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, ridicate de către Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca, cu sediul în Cluj-Napoca, Str. Moșilor nr. 26, în Dosarul nr. 7967/1992 al Judecătorei Cluj-Napoca și de către Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) Lugoj, cu sediul în Lugoj, str. Ion Pop Bănățeanu nr. 10, în Dosarul nr. 64C/1993 al Tribunalului Județean Timiș.

Cu recurs în termen de 10 zile de la comunicare.

Pronunțată la 27 aprilie 1993.

PREȘEDINTE,

prof. univ. dr. Viorel Mihai Ciobanu

Magistrat-asistent,
Gabriela Dragomirescu

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 127

din 16 noiembrie 1994

Ion Filipescu	— președinte
Miklós Fazakas	— judecător
Ioan Muraru	— judecător
Florin Bucur Vasilescu	— judecător
Victor Dan Zlătescu	— judecător
Raul Petrescu	— procuror
Gabriela Dragomirescu	— magistrat-asistent

Pe rol soluționarea recursului formulat de Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 23 din 27 aprilie 1993.

Dezbaterile au avut loc în ședința din 2 noiembrie 1994, în prezența recurentei Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca, a intimatelor Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) din Lugoj și Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față” și în lipsa intimei Protopopiatul Român Ortodox Deta, legal citată, și au fost consemnate în Încheierea din 2 noiembrie 1994, când Curtea Constituțională, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunțarea pentru 16 noiembrie 1994.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,

examinând actele și lucrările dosarului, reține:

Prin Decizia nr. 23 din 27 aprilie 1993, Curtea Constituțională a respins ca vădit nefondate excepțiile de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 ridicate de către Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca în Dosarul nr. 7967/1992 al Judecătorei Cluj-Napoca și de către Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) din Lugoj în Dosarul nr. 64C/1993 al Tribunalului Județean Timiș.

Importanța textului de lege ce face obiectul excepției constă tocmai în grija statului de a nu exercita un arbitraj sau o coercițiune de vreun fel și de a lăsa deplină libertate celor două culte să hotărască, ținând seama de „dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri”.

Împotriva acestei decizii, în termen legal, Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca a formulat recurs, prin care solicită admiterea acestuia și a excepției de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, pentru motivele care, în esență, sunt următoarele:

— decizia Curții Constituționale este nelegală și netemeinică, deoarece, nemotivat și contrar prevederilor art. 164 din Codul de procedură civilă, s-a dispus conexarea dosarelor nr. 2C/1993 și nr. 17C/1993;

— prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 stabilesc o modalitate de dobândire a proprietății și, deci, nu sunt aplicabile Episcopiei Române Unite cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca, care are calitatea de proprietar asupra lăcașului de cult din Cluj-Napoca, conform extrasului din Cartea funciară și, ca atare, nu este pertinent cauzei principiul neretroactivității legii civile;

— statul nu poate garanta deținerea abuzivă de către pârâta Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față” a proprietății care-i aparține în mod legal;

— Decretul-lege nr. 9/1989 prin care s-a abrogat Decretul nr. 358/1948 are un caracter pur declarativ, câtă vreme noul stat de drept, născut din Revoluția din decembrie 1989, nu ia măsuri pentru repararea abuzurilor de putere săvârșite de regimul represiv;

— transferarea — potrivit art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 — dreptului de a stabili statutul lăcașurilor de cult unei comisii formate din reprezentanții clericali ai celor două culte religioase reprezintă o jurisdicție atribuită înseși părților direct interesate care, în caz de neconciliere, nu au nici măcar dreptul de a se adresa justiției. Se încalcă astfel prevederile art. 21 din Constituție privind accesul liber la justiție.

În scopul soluționării recursului, Curtea Constituțională, având obligația stabilită prin art. 25 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 ca în cazul recursului să se pronunțe și asupra excepției de neconstituționalitate, aplicând prevederile art. 24 alin. (3) din aceeași lege, a solicitat puncte de vedere celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului.

Dând curs solicitării Curții Constituționale, Guvernul, în punctul său de vedere exprimat, apreciază că, potrivit prevederilor art. 144 lit. c) și art. 150 din Constituție, art. 13 alin. (1) lit. A. c) și art. 23–26 din Legea nr. 47/1992, precum și potrivit practicii constante a Curții Constituționale, excepția de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu poate fi invocată, competentă să soluționeze cauza fiind instanța de judecată, Curtea Constituțională este competentă să soluționeze sub aspectul constituționalității numai legile și ordonanțele adoptate ulterior intrării în vigoare a Constituției.

Cu adresa nr. 15 B/489 din 7 august 1993, Guvernul a transmis și punctul de vedere al Secretariatului de Stat pentru Culte referitor la neconstituționalitatea art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, potrivit căruia modalitatea de restituire a bunurilor, instituită prin această reglementare, răspunde situației practice create între cele două culte în perioada de după anul 1948 și, de altfel, prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu îngrădesc dreptul părților de a se adresa justiției pentru înlăturarea consecințelor măsurilor nelegale ce ar putea fi luate de comisia mixtă, constituită în temeiul articolului criticat ca neconstituțional. Lipsa de eficiență practică a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, invocată de recurență datorită inexistenței unor norme procedurale care să clarifice modul de constituire a comisiilor mixte, este irelevantă, întrucât aceste lipsuri procedurale pot fi acoperite prin înțelegere între conducerile celor două culte. Nu se poate susține că Decretul-lege nr. 126/1990 are un caracter pur declarativ, de vreme ce prin prevederile art. 3 ale acestui act normativ se creează cadrul legal de restituire a bunurilor. În completarea acestei adrese, Secretariatul de Stat pentru Culte, la data de 4 noiembrie 1993, cu nr. 6589, precizează că, în baza informațiilor pe care le deține, nu a luat ființă comisia mixtă a reprezentanților clericali ai cultului greco-catolic și ai cultului ortodox, prevăzută de art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990. Situația lăcașurilor de cult ce au aparținut Episcopiei Române Unite cu Roma din Cluj-Napoca și Lugoj, la data respectivă, era următoarea: în Cluj-Napoca toate lăcașurile au rămas în posesia Bisericii Ortodoxe Române, iar în Lugoj, fosta Catedrală episcopală a fost retrocedată de Înalt Preasfinția Sa Nicolae, Mitropolitul Banatului, în ianuarie 1990.

Cu referire la inițiativa legislativă privind reglementarea situației juridice a lăcașurilor de cult ale Bisericii Române Unite cu Roma, Secretariatul de Stat pentru Culte, prin adresa către Guvern nr. 13 din 5 februarie 1993, depusă la dosarul Curții Constituționale la data de 2 noiembrie 1994, apreciază că statul de drept, prin legea sa fundamentală, nu are temeiul legal de a prelua sau dirija patrimoniul unui cult, deoarece, potrivit art. 29 alin. (5) din Constituție „Culte religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia...”.

În temeiul art. (5) din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituțională, cu adresa nr. 2C/1993, a solicitat Preafericitului Patriarh Teoctist — Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române situația, pe localități, a bisericilor restituite greco-catolicilor.

Din situația prezentată de Patriarhia Română — Cancelaria Sfântului Sinod —, cu adresa nr. 156C/30 septembrie 1993, rezultă: „Biserici ortodoxe, foste greco-catolice, cedate prin înțelegere bisericii catolice orientale de rit bizantin”: 10; „Biserici ortodoxe, foste greco-catolice, care au fost luate de biserica catolică orientală de rit bizantin, prin forță sau presiune”: 50; „Biserici ortodoxe, foste greco-catolice, care au fost obținute de biserica catolică orientală de rit bizantin prin hotărâre judecătorească”: 2; „Biserici ortodoxe, foste greco-catolice, unde se slujește alternativ de către cele două culte”: 11.

La dosar a mai fost depus, cu nr. 113 din 30 iunie 1993, punctul de vedere al Patriarhiei Române privind propunerea legislativă pentru reglementarea situației juridice a lăcașurilor de cult ale Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și avizul nr. XXII/216 din 22 martie 1993 al Comisiei juridice a Senatului, referitor la această inițiativă legislativă.

Patriarhia Română, cu adresa nr. 118 din 15 iulie 1993, transmite Documentul de la Balamand — „Uniaticismul, metoda de unire din trecut și căutarea actuală a deplinei comuniuni”, aprobat în unanimitate de participanții la a VII-a sesiune plenară a Comisiei mixte internaționale pentru dialog teologic între Biserica ortodoxă și Biserica romano-catolică, Balamand, Liban, 17–24 iunie 1993. Potrivit acestui document, se susține în adresa menționată, rezultă acordul celor două biserici asupra unor probleme prioritare, dintre care și cea privind rezolvarea prin dialog, prin intermediul unor comisii mixte catolice și ortodoxe, a eventualelor diferende confessionale sau patrimoniale, pentru prevenirea oricăror violențe, inclusiv ocuparea de biserici ortodoxe, prin forță.

La dosar a fost depusă și adresa nr. 409-35 din 28 iunie 1993, prin care, în nume personal și în numele episcopilor Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică), domnul George Guțiu — episcop administrator apostolic, solicită ca, în soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, să fie avute în vedere art. 20 și 21 din Constituție. Adresa menționată este însoțită de „Memoriu privind problemele patrimoniale ale Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică)” și „Memoriul credincioșilor Bisericii Române Unite Greco-catolică”.

La termenul de judecată din 2 noiembrie 1994, recurența a depus concluzii scrise, prin care susține că decizia recurată contravine și următoarelor articole din Constituție: art. 1 alin. (3), art. 11, art. 16, art. 20, art. 21, art. 41, art. 54, art. 72 alin. (3) lit. k) și art. 125. Totodată sunt reiterate și motivele de recurs.

Episcopia Română Unită cu Roma din Cluj-Napoca, cu adresa nr. 884 din 7 noiembrie 1994, a depus la dosar „Precizări” în completarea susținerilor orale și scrise, cu mențiunea că își însușește pe deplin susținerile procurorului. În esență, în precizări se susține că înscrierea în Cartea funciară are caracter constitutiv de drept de proprietate asupra lăcașului de cult în litigiu. Prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, considerate de Judecătoria Cluj-Napoca și Curtea Constituțională incidente cauzei, sunt contrare dispozițiilor constituționale ale art. 1, art. 11, art. 16, art. 20 și art. 41. Preluarea forțată a patrimoniului Bisericii Unite cu Roma de către stat este o manifestare tipică de confiscare, legitimitatea unei asemenea măsuri fiind afectată și în raport cu prevederile art. 1851 din Codul civil.

Intimata Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față” Cluj-Napoca, prin adresa depusă la Dosarul nr. 8002, la data de 15 noiembrie 1994, susține că prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu contravin dispozițiilor art. 1, art. 20, art. 29 alin. (1), (3), (4) și (5) din Constituție și deci se justifică menținerea sa în vigoare. Se mai susține, de asemenea, că soluționarea corectă a restituirii lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma nu se poate realiza în cadrul limitat al dreptului de proprietate consacrat de dreptul civil. Teza constatării dreptului, în baza titlului de proprietate existent, în speță a înscrisurilor din Cartea funciară, nu poate fi acceptată în mod constant și în totalitatea ei, dat fiind caracterul special al proprietăților în discuție, lăcașul de cult și casa parohială aferentă fiind prin natura lor bunuri sacre, proprietate obștească, aparținând comunității de credincioși, ca bunuri aflate la dispoziția și în uzul public al comunității respective.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,

examinând încheierile de sesizare, decizia atacată și motivele de recurs, raportul întocmit de judecătorul-reportor, susținerile părților și concluziile procurorului, dispozițiile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 raportate la prevederile constituționale ale Legii nr. 47/1992 și ale Regulamentului de organizare și funcționare a Curții Constituționale, reține:

Primul motiv de recurs care vizează încălcarea prevederilor art. 164 din Codul de procedură civilă privind conexarea urmează a fi înlăturat ca nefondat. În cele două dosare ale Curții Constituționale, conexe — nr. 2C/1993 și nr. 17C/1993 — excepția de neconstituționalitate privea aceleași dispoziții legale, și anume: art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, motivările formulate în susținerea contrarietății cu Constituția fiind în principiu asemănătoare. Părți în litigiile celor două dosare sunt structuri ale cultului greco-catolic și cultului ortodox, calitatea de reclamant având-o în ambele dosare structura ce reprezintă cultul greco-catolic. Deoarece pe fond se impunea aceeași situație, pentru mai buna administrare a justiției și evitarea adoptării de decizii cu același conținut, măsura conexării, dispusă de instanța de fond, este întemeiată. Pe de altă parte, potrivit art. 29 din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale, Curtea statuează numai asupra problemelor de drept și, deci, soluționarea situației de fapt, respectiv calificarea caracterului acțiunii introductive a recurenței, este de competența exclusivă a instanței judecătorești.

În ce privește motivul de recurs, în sensul că prevederile art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu sunt aplicabile Episcopiei Române Unite cu Roma (greco-catolică) din Cluj-Napoca, ce are calitatea de proprietar asupra lăcașului de cult din Cluj-Napoca, se reține contradicția care există între această susținere, pe de o parte, și cererea formulată prin recurs de a se admite excepția de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, pe de altă parte. Dacă acest text de lege nu este aplicabil recurenței, atunci de ce se mai solicită declararea lui ca fiind neconstituțional? Dacă însă se solicită declararea textului menționat ca fiind neconstituțional, înseamnă că recurența are interesul de a nu i se aplica acest text. În același sens este și susținerea recurenței în fața completului de trei judecători că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 reprezintă o jurisdicție *sui generis*, străină principiilor de drept, pentru a se demonstra neconstituționalitatea acestuia. Prin urmare, se reține că, în cauză, se urmărește de către recurentă să se declare ca neconstituțional art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990. De asemenea, se reține că, în cauză, este pertinent principiul neretroactivității legii civile, deoarece trebuie determinat domeniul de aplicare în timp a Decretului nr. 358/1948 și a Decretului-lege nr. 126/1990 care reglementează diferite aspecte privind raportul juridic în legătură cu care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, ambele acte normative fiind anterioare Constituției.

Este de principiu că dreptul de proprietate, constituit potrivit legii anterioare, nu poate fi desființat de legea posteroară, deoarece ar însemna aplicarea retroactivă a legii noi. Desigur, legea nouă poate să reconstituie dreptul anterior, dar cu efecte numai *ex nunc*, dreptul reconstituit fiind un drept nou care rezultă din actul de reconstituire.

În cauză, dreptul de proprietate s-a născut potrivit Decretului nr. 358/1948, iar Decretul-lege nr. 126/1990 reglementează numai modul de reconstituire a dreptului de proprietate care a aparținut, inițial, Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică). În mod asemănător, Legea nr. 18/1991 a reglementat reconstituirea dreptului de proprietate al țărănilor asupra terenului.

Reconstituirea dreptului de proprietate s-a reglementat diferit, în raport cu felul bunurilor, obiect al dreptului de proprietate. Astfel, ca urmare a abrogării exprese a Decretului nr. 358/1948 prin Decretul-lege nr. 9/1989, Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) este recunoscută oficial. Potrivit art. 2 din Decretul-lege nr. 126/1990, bunurile preluate de stat prin efectul actului normativ abrogat și aflate la acea dată în patrimoniul statului se restituie Bisericii greco-catolice. S-au exceptat moșiile. Concretizarea prevederii legale menționate s-a făcut prin Hotărârea Guvernului nr. 466 din 19 august 1992, publicată în Monitorul Oficial al României,

Partea I, nr. 227 din 14 septembrie 1992, privind aprobarea propunerilor Comisiei Centrale pentru inventarierea bunurilor proprietate a statului, foste proprietăți ale Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și predarea acestora către aceasta. Hotărârea menționată aprobă lista bunurilor ce se predau din proprietatea statului în proprietatea Bisericii Române Unite cu Roma, pe bază de protocol între actualii deținători și reprezentanții Bisericii greco-catolice. Rezultă că, pentru bunurile precizate, care nu erau destinate uzului public al credincioșilor, reconstituirea dreptului de proprietate al Bisericii Române Unite cu Roma s-a făcut prin restituirea lor.

Pentru lăcașurile de cult și casele parohiale, ca accesoriu al lăcașurilor de cult, reconstituirea dreptului de proprietate s-a făcut printr-o altă modalitate, și anume, după desființarea reglementării din anul 1948, s-au prevăzut: a) decizia unei comisii mixte, formată din reprezentanții clericali ai cultului care a deținut aceste bunuri după 1948; b) opțiunile credincioșilor din comunitățile pentru uzul cărora aceste bunuri sunt destinate. În acest sens, art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 prevede: „situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și au fost preluate de Biserica Ortodoxă Română se va stabili de către o comisie mixtă, formată din reprezentanții clericali ai celor două culte religioase, ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri“. Prin urmare, Decretul-lege nr. 126/1990 reglementează reconstituirea dreptului de proprietate ce aparținuse, inițial, Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) prin modalitățile menționate, fără a avea efect retroactiv, fiind în sensul art. 15 alin. (2) din Constituție, care prevede că legea dispune numai pentru viitor. Pentru lăcașurile de cult și casele parohiale, reconstituirea dreptului de proprietate se poate face numai cu respectarea principiului libertății cultelor religioase.

Se reține deci că Decretul-lege nr. 9/1989, care a abrogat Decretul nr. 358/1948, precum și Decretul-lege nr. 126/1990 au fost adoptate pentru a înlătura urmările actului normativ discriminator din anul 1948.

Față de cele arătate, rezultă că mențiunile din Cartea funciară privind bunurile ce au aparținut, inițial, Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) nu pot avea o semnificație juridică privind titularul dreptului de proprietate, independent de actele normative menționate, respectiv Decretul nr. 358/1948, Decretul-lege nr. 9/1989 și Decretul-lege nr. 126/1990, care au reglementat preluarea bunurilor în proprietatea statului și, ulterior, reconstituirea dreptului de proprietate, deci schimbarea titularilor dreptului de proprietate prin efectul legii, iar nu al actului juridic al părților, act de drept civil, care să fi intervenit în condițiile legii. De aceea nu se poate primi susținerea recurenței că are calitatea de proprietar asupra bunurilor menționate potrivit extrasului din Cartea funciară, deoarece dobândirea dreptului de proprietate s-a făcut, direct, în temeiul legii, și apoi reconstituirea dreptului de proprietate se face, de asemenea, în temeiul legii, înregistrările în Cartea funciară neputând fi decât conforme legii (actelor normative menționate), fără a o putea desființa sau modifica, prioritate având legea (actele normative menționate) în raport cu Cartea funciară și nu invers. Dovadă în acest sens sunt chiar susținerile recurenței, fie că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu-i este aplicabil, fie în sensul că acest text este neconstituțional, deci nu ar trebui aplicat. Dar aplicarea Decretului-lege nr. 126/1990 presupune că s-a aplicat Decretul nr. 358/1948, ale cărui efecte se înlătură în acest fel. În consecință, acțiunea în revendicare privind bunurile menționate sau orice alt mijloc juridic de apărare a acestora, folosite de recurentă sau de altcineva, nu ar putea fi soluționate numai pe baza înregistrărilor din Cartea funciară, fără a ține seama de actele normative arătate, care au semnificația juridică precizată, în ce privește titularul dreptului

de proprietate asupra bunurilor în litigiu. Prin urmare, soluționarea problemei titularului dreptului de proprietate asupra bunurilor sau stabilirea situației juridice a acestora nu s-ar putea face cu nesocotirea actelor normative arătate, deci fără aplicarea lor.

Având în vedere cele arătate, nu pot fi primite susținerile recurente, fie în sensul că Decretul-lege nr. 126/1990 are numai un caracter declarativ, nu și reparator, fie în sensul că statul nu poate garanta deținerea abuzivă de către pârâta Parohia Ortodoxă Română „Schimbarea la față“ a proprietății ce i-a aparținut, de vreme ce rațiunea Decretului-lege nr. 126/1990 a urmărit tocmai înlăturarea efectelor actului discriminatoriu din anul 1948. Modalitatea în care se face această înlăturare nu contravine Constituției, așa cum s-a arătat, deoarece se ține seama nu numai de principiul libertății cultelor prevăzut de art. 29 alin. (3) din Constituție, ci și de art. 1 din Constituție care precizează că statul român este un „stat ... democratic...“. Din precizarea pe care o face ultima parte a art. 3 al Decretului-lege nr. 126/1990 „ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri“ rezultă clar aplicarea principiului majorității pe care îl presupune democrația, deoarece instituie criteriul opțiunii majorității enoriașilor pentru determinarea folosinței religioase a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale.

Din datele oficiale privind Recensământul populației din 7 iunie 1992 rezultă că în județul Cluj sunt 70,1% credincioși ortodocși și 5,1% credincioși greco-catolici, iar în municipiul Cluj-Napoca sunt 65,91% credincioși ortodocși și 6,64% credincioși greco-catolici. Din același recensământ rezultă că în județul Timiș sunt 78,2% credincioși ortodocși și 1,2% credincioși greco-catolici, iar în municipiul Lugoj sunt 75,91% credincioși ortodocși și 1,79% credincioși greco-catolici. Într-un stat de drept, măsura abuzivă săvârșită în anul 1948 privind lăcașurile de cult nu poate fi înlăturată printr-o altă măsură care nu ar ține seama de opțiunea majorității credincioșilor la data adoptării acesteia. Potrivit art. 54 din Constituție, cetățenii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți. Pe de altă parte, din art. 29 al Constituției rezultă că nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrară convingerilor sale, că libertatea conștiinței este garantată și că ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc, precum și că cultele religioase sunt libere, iar în relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbiere religioasă, cultele religioase fiind autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia.

Pentru aceste motive, statul nu a putut să stabilească o asemenea situație juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale, care să însemne o presiune inadmisibilă asupra majorității credincioșilor în ceea ce privește cultul pe care să-l exercite.

Soluția pe care art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 o prevede pentru determinarea situației juridice a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale este similară cu recomandarea din art. 31 din Documentul de la Balamand, elaborat de Comisia mixtă internațională pentru dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică, la a VII-a sesiune plenară, 17—24 iunie 1993, Liban. În recomandarea menționată, art. 31 cere credincioșilor „să rezolve diferențele dintre ei prin dialog frățesc, evitând astfel de a încredința intervenției autorităților civile soluționarea practică a problemelor care se puneau între biserici sau comunități locale. Această are importanță în special pentru intrarea în posesiune sau restituirea bunurilor bisericesti. Aceasta nu trebuie să se bazeze numai pe situații din trecut sau să se sprijine numai pe principii juridice generale, ci trebuie să țină seama de complexitatea realităților pastorale prezente și de situațiile locale“.

De asemenea, se reține că există concordanță între dreptul intern și dreptul internațional în ceea ce privește drepturile și libertățile cetățenilor, deoarece art. 21 din Constituție prevede că dispozițiile sale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte, iar dacă există neconcordanță între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale. În acest sens, art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este în acord cu normele internaționale care prevăd principiul libertății cultelor și cel al toleranței între culte. De asemenea, textul ține seama de standardele internaționale în materie, după cum rezultă din Documentul de la Balamand.

Art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 reglementează modul de soluționare a situației juridice a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale în litigiu, dar nu înseamnă că el îngrădește părților (cultelor) dreptul de a se adresa instanțelor judecătorești. Într-adevăr, art. 21 alin. (1) din Constituție prevede că orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime, iar alin. (2) al aceluiași articol dispune că nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept. În același sens este practica Curții Constituționale potrivit căreia, în cazul organelor de jurisdicție ce nu fac parte din sistemul instanțelor judecătorești, prevăzute de art. 125 din Constituție, părțile pot, după epuizarea procedurii respective, să se adreseze instanțelor judecătorești. Posibilitatea sesizării justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și a intereselor legitime se poate realiza fie pe calea acțiunii directe, fie prin orice altă cale procedurală. Prin urmare, și cultele religioase se pot adresa justiției în aceleași condiții, dar numai după epuizarea procedurii prevăzute de art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, dacă este vorba de stabilirea situației juridice a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale pe care le avem în vedere, de exemplu, în cazul în care nu se respectă opțiunea majorității credincioșilor ori când părțile nu reușesc să soluționeze problema în discuție, ca în cauza de față. Faptul că părțile au ajuns în fața justiției unde s-a invocat excepția de neconstituționalitate a art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 soluționată de completul de trei judecători al Curții Constituționale, în primă instanță, și apoi de completul de cinci judecători, în recurs prin decizia de față, constituie o dovadă în sensul că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu îngrădește dreptul cultelor religioase de a recurge la justiție, dar după epuizarea procedurii prevăzute de acest text. De aceea susținerea recurente, în sensul că jurisdicția specială instituită prin art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu ar permite părților, în caz de neconciliere, să recurgă la justiție, nu poate fi reținută, accesul liber la justiție fiind garantat.

Dar, după cum s-a precizat, instanțele de judecată, în speță, nu pot să soluționeze cauza, pe fond, decât în condițiile actelor normative menționate, adică: Decretul nr. 358/1948, Decretul-lege nr. 9/1989 și Decretul-lege nr. 126/1990, fără posibilitatea de a se referi numai la dispozițiile Codului civil și la mențiunile din Cartea funciară, dacă este vorba de lăcașurile de cult și casele parohiale la care se referă art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990. O altă interpretare ar însemna că acest text s-ar aplica numai în fața comisiei mixte formate din reprezentanții clericali ai celor două culte religioase, dar nu s-ar aplica de către instanțele judecătorești. Într-o asemenea soluție s-ar putea pune problema care este utilitatea invocării în fața instanței de judecată a excepției de neconstituționalitate privind art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990. Importanța acestui text de lege constă în preocuparea statului de a nu exercita un arbitraj ori o coercițiune de nici un fel și de a lăsa celor două culte deplină

libertate să hotărască potrivit cu dorința credincioșilor din comunitățile care dețin bunurile respective.

Prin urmare, soluționarea excepției de neconstituționalitate privind art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este esențială pentru rezolvarea cauzei și deci obiecția recurentei, în sensul că nu ar avea incidență în rezolvarea cauzei, nu este

justificată. Se reține că acest text este constituțional și deci excepția de neconstituționalitate nu poate fi primită. Pe de altă parte, textul de lege menționat, fiind constituțional, urmează a se aplica, deci este incident, chiar când cauza se află în fața instanței de judecată, după epuizarea procedurii pe care el o prevede.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) din Constituție, al art. 13 alin. (1) lit. A.c), art. 24 alin. (2) și art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

D E C I D E :

Respinge recursul declarat de Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) cu sediul în Cluj-Napoca, str. Moșilor nr. 26, împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 23 din 27 aprilie 1993.

Definitivă.

Pronunțată în ședința publică din 16 noiembrie 1994.

PREȘEDINTE,

acad. prof. dr. doc. Ion Filipescu

Magistrat-asistent,

Gabriela Dragomirescu

OPINIE SEPARATĂ

Cu regret se constată că cele două biserici valoroase n-au găsit o soluție echitabilă nici în cei 5 ani parcurși, cu privire la obiectul litigiului de față.

Posibilitățile lor pentru rezolvare ar fi fost mult mai largi, bazate pe altruismul religios, căruia îi aparțin, decât cea oferită de justiție, prin aplicarea riguroasă a legii.

Curtea Constituțională, sesizată prin excepția de neconstituționalitate, nu poate avea altă cale decât aplicarea fermă a principiilor de bază, incluse în Constituția în vigoare.

Opinia separată de față, respectând această cale unică legală, a ajuns la concluzia mai jos arătată:

Constituția din 13 aprilie 1948 prevedea în art. 27 alin. 1 că „Libertatea conștiinței și libertatea religioasă sunt garantate de stat“.

Contrar acestei dispoziții constituționale s-a emis Decretul nr. 358 din 2 decembrie 1948, care prevede în art. 1 că „Cultul greco-catolic încetează a mai exista“.

De asemenea, este de reținut că, concomitent cu această dispoziție neconstituțională, episcopii și mulți preoți și credincioși, fideli acestui cult, au fost întemnițați, unii dintre ei pierzându-și chiar viața.

După încetarea dictaturii, prin Decretul-lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 s-a abrogat Decretul nr. 358/1948 sus-amintit.

A urmat apoi Decretul-lege nr. 126 din 24 aprilie 1990, care în art. 1 prevede: „Ca urmare a abrogării Decretului nr. 358/1948 prin Decretul-lege nr. 9 din 31 decembrie 1989, Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) este recunoscută oficial“.

Același Decret-lege nr. 126/1990, în art. 3, contestat în procesul de față, prevede:

„Situția juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și au fost preluate de Biserica Ortodoxă Română se va stabili de către o comisie mixtă, formată din reprezentanții clericali ai celor două culte religioase, ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri.“

Cu privire la acest text a fost invocată, în cursul unui proces de revendicare, excepția de neconstituționalitate de către reclamanta Episcopia Română Unită cu Roma (greco-catolică) și a fost sesizată Curtea Constituțională pentru soluționarea ei.

Prezenta opinie separată consideră că excepția de neconstituționalitate privind art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este fondată, întrucât acest text violează următoarele principii constituționale:

Art. 150 alin. (1) din Constituția actuală prevede: „Legile și toate celelalte acte normative rămân în vigoare, în măsura în care ele nu contravin prezentei Constituții“.

Cu alte cuvinte, legile și actele normative care contravin Constituției din 8 decembrie 1991 nu mai sunt în vigoare de la data existenței Constituției.

O asemenea primă violare a Constituției conține art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, care spune: „Situția juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale se va stabili de către o comisie mixtă a cărei componență, procedură și cale de atac nu sunt prevăzute de nici o lege“.

Dispoziția sus-citată este în evidentă contradicție cu art. 125 alin. (1) din actuala Constituție, care spune: „Justiția se realizează prin Curtea Supremă de Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite prin lege“, deci nu prin intermediul unei comisii mixte.

O altă neconstituționalitate o formează violarea art. 21 din Constituția din 8 decembrie 1991, care prevede: „Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și a intereselor sale legitime“. În consecință, nimeni nu este obligat ca, înainte de a se adresa justiției, în prealabil să urmeze procedura premergătoare fixată de art. 3 al Decretului-lege nr. 126/1990, al cărei rost nu este reglementat de nici o lege și ar fi o pierdere de timp.

În fine, cea mai gravă violare a Constituției o constituie nerespectarea dreptului de proprietate garantat de art. 41 al Constituției, în care se arată că: „Dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege“.

„Proprietatea privată este ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular.“

Față de acest principiu constituțional și în contradicție cu această, art. 3 al Decretului-lege nr. 126/1990 dispune: „la situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale, comisia mixtă, formată din reprezentanții clericali ai celor două culte religioase, va ține seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri“.

Este de reținut că, comisia mixtă formată din reprezentanții celor două culte religioase este formată tocmai din reprezentanți ai părților și nu este o comisie formată din terțe persoane obiective și dezinteresate.

În continuare, ar urma ca, comisia, în realitate reprezentanții chiar ai părților, să hotărască asupra proprietății, conform cu dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri care, evident, sunt în majoritate ortodocși.

În acest caz, Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) ar pierde proprietățile sale, pentru unicul motiv că numărul credincioșilor săi este inferior celor ortodocși.

Pentru argumentele expuse, art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este în contradicție cu actuala Constituție și este inaplicabil, iar Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) trebuie repusă în drepturile sale legitime.

Judecător,
dr. Miklós Fazakas

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 1*)

din 4 ianuarie 1995

Viorel Mihai Ciobanu	— președinte
Miklós Fazakas	— judecător
Ioan Muraru	— judecător
Raul Petrescu	— procuror
Florentina Geangu	— magistrat-asistent

Pe rol pronunțarea asupra excepțiilor de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 45 din Codul de procedură civilă, ridicate de reprezentantul Parchetului de pe lângă Tribunalul Timiș în Dosarul nr. 1.764/C/1994 al acestei instanțe și de Curtea de Apel Constanța în dosarele sale nr. 976, nr. 977, nr. 978, nr. 979, nr. 980, nr. 981, nr. 982, nr. 983, nr. 984, nr. 985, nr. 986, nr. 1.049, nr. 1.153, nr. 1.154, nr. 1.155 și nr. 1.167/1994.

Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 7 decembrie 1994, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, și au fost consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea Constituțională, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunțarea pentru data de 15 decembrie 1994, apoi pentru data de 23 decembrie 1994 și din nou pentru 4 ianuarie 1995.

La termenul din 7 decembrie 1994, Curtea Constituțională, la propunerea procurorului și pentru o mai bună administrare a justiției, a dispus conexarea dosarelor nr. 92C/1994 — 103C/1994 și nr. 110C/1994 — 113C/1994, în care s-a invocat excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 45 din Codul de procedură civilă de către Curtea de Apel Constanța, la Dosarul nr. 62C/1994 în care a fost invocată aceeași excepție de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Timiș, urmând a se pronunța asupra lor prin decizia de față.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, reține următoarele:

Cât privește Dosarul nr. 62C/1994, în timpul dezbaterilor ce au avut loc în fața Tribunalului Timiș, în cauza ce formează obiectul Dosarului nr. 1.764/C/1994 al acestei instanțe,

Proprietatea este noțiune juridică independentă de numărul părților, se dobândește prin titlu juridic valabil, este opozabilă *erga omnes*, în sensul art. 480 din Codul civil.

Art. 77 al Decretului nr. 177/1948, invocat de pârâtă, vizează părăsirea, din proprie inițiativă, a unui cult religios și înscrierea în alt cult, deci inaplicabil în speță; aici dictatura și-a demonstrat puterea brutalității, iar acest viciu a produs și propria sa pieire.

Nici investițiile făcute de pârâta Biserica Ortodoxă Română în proprietatea reclamantei Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) nu transferă proprietatea reclamantei în favoarea pârâtei. Aceste investiții se restituie pârâtei conform art. 492 și următoarele din Codul civil și astfel nu va exista îmbogățire fără justă cauză, în favoarea uneia și în detrimentul alteia.

Parchetul de pe lângă Tribunalul Timiș a ridicat, la termenul de judecată din 14 iunie 1994, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, susținând că prin această reglementare Ministerul Public nu poate să-și exercite atribuțiile de apărare a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor, întrucât articolul menționat îngreuește participarea procurorului la judecarea tuturor pricinilor deduse judecării. Instanța, prin încheierea din aceeași dată, a sesizat Curtea Constituțională, exprimându-și opinia în sensul că prevederile art. 45 din Codul de procedură civilă nu împiedică exercitarea atribuțiilor Ministerului Public, astfel cum acestea sunt reglementate în art. 130 din Constituție.

Cât privește dosarele nr. 92C/1994 — 103C/1994 și nr. 110C/1994 — 113C/1994, Curtea de Apel Constanța a ridicat din oficiu, la termenele de judecată din 7 noiembrie 1994 și, respectiv, 11 noiembrie 1994, în cauzele ce formează obiectul dosarelor nr. 976 — 980/1994, nr. 1.049, nr. 1.153 — 1.155 și nr. 1.167/1994, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 45 din Codul de procedură civilă. În susținerea excepției se arată că prevederile art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă contravin textului art. 130 din Constituție, întrucât adaugă atribuții care nu sunt incluse în conținutul normei fundamentale, deoarece participarea procurorului la orice proces înseamnă participarea la toate etapele procesului, inclusiv la deliberare, iar „necesitatea“ la care se referă textul, și care este lăsată la aprecierea procurorului, conduce la arbitrar. Astfel fiind, existența acestor texte face superfluă prevederea menționată în art. 45 alin. 1 în legătură cu necesitatea apărării intereselor minorilor și persoanelor puse sub interdicție. În legătură cu art. 45 alin. 3, se arată că textul depășește nu numai limitele Constituției, dar și pe cele stabilite prin art. 45 alin. 1, deoarece prevede, generic, îndreptățirea procurorului ca, în condițiile legii, „să exercite căile de atac și să ceară punerea în executare a hotărârilor“, când, logic, ar fi trebuit să pre-

*) A se vedea și Decizia Curții Constituționale nr. 26 din 21 martie 1995, publicată în continuare la pag. 15.

vădă că procurorul poate exercita numai căile de atac prevăzute de lege pentru cauzele în care are obligația legală de a participa. Un argument comun care se aduce pentru susținerea neconstituționalității art. 45 alin. 1 și alin. 3 constă în aceea că obligația și îndreptățirea procurorului de a participa la ședințele de judecată și, respectiv, de a exercita căile de atac trebuie să rezulte expres și neechivoc din dispoziția normativă, întrucât altfel ar fi încălcat principiul disponibilității în procesul civil. În sfârșit, se apreciază că art. 45 din Codul de procedură civilă contravine art. 130 din Constituție și prin aceea că Ministerul Public este considerat ca fiind „parte” în proces, deși calitatea procesuală a procurorului este numai aceea de participant.

În temeiul dispozițiilor art. 24 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 au fost solicitate, în Dosarul nr. 62C/1994, puncte de vedere celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului.

În punctul de vedere primit de la Guvern se arată că, potrivit modificării aduse textului art. 45 din Codul de procedură civilă prin Legea nr. 59/1993, procurorul poate introduce orice acțiune civilă, în afara celor strict personale, și să participe în orice proces, în orice fază a acestuia, în primul rând în cazurile în care este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție, precum și, în al doilea rând, în alte cazuri prevăzute de lege. Deci, în materie civilă, rolul procurorului este limitat la sfera persoanelor care nu își pot apăra singure interesele, precum și la cazurile în care legea prevede expres competența sa. Ca atare, Guvernul consideră vădit nefondată excepția de neconstituționalitate.

Cele două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,

examinând încheierile de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile reprezentantului Ministerului Public prezentate în ședința publică din 7 decembrie 1994, precum și dispozițiile legale atacate ca neconstituționale, în corelație cu Constituția și cu Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

În dreptul românesc, Ministerul Public a fost organizat încă din timpul Regulamentelor organice, exceptând perioada 1948–1992 când a fost înlocuit cu sistemul, parțial diferit, al organelor procuraturii. În ambele sisteme, partea dominantă a activității ținea și ține de materia dreptului penal, dar atribuții importante erau și sunt prevăzute de lege și în materie civilă, *lato sensu*. Aceste atribuții în materie civilă, care interesează cauza de față, au fost în timp mai extinse sau mai restrânse, în raport cu diferite momente legislative (Codul de procedură civilă din 1865, Legea pentru atribuțiile Ministerului Public din 25 octombrie 1877, Codul de procedură civilă din 1900, Codul de procedură civilă din 1948 cu modificările aduse prin Decretul nr. 38/1959, Legea nr. 6/1952 pentru înființarea și organizarea procuraturii). În prezent, art. 45 din Codul de procedură civilă, care reglementează această problemă, are următoarea redactare, dată, în ce privește alin. 1, prin Legea nr. 59/1993:

„Ministerul Public poate introduce orice acțiune, în afara de cele strict personale, și să participe la orice proces, în oricare fază a acestuia, în cazurile în care este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

În cazul în care procurorul a pornit acțiunea, titularul dreptului la care se referă acțiunea va fi introdus în proces. El se va putea folosi, dacă va fi cazul, de dispozițiile prevăzute în art. 246 și următoarele și art. 271 și următoarele din prezentul cod.

Procurorul poate, în condițiile legii, să exercite căile de atac și să ceară punerea în executare a hotărârii.”

Această dispoziție legală este deja interpretată în mod diferit în doctrină și în practica judiciară, dar, în cadrul excepțiilor de față, Curtea Constituțională nu este chemată să

stabilească care dintre aceste interpretări ar fi corectă, ci să verifice dacă textul atacat este sau nu în concordanță cu Constituția, legea fundamentală cu forță juridică supremă.

Instituția Ministerului Public este reglementată în Constituția din anul 1991 în titlul III „Autoritățile publice”, cap. VI „Autoritatea judecătorească”. În art. 130 alin. (1) se precizează că „În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor”. Examinarea constituționalității textului atacat trebuie să se facă și în raport cu art. 128 din Constituție, care prevede că „Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii”.

Parchetul de pe lângă Tribunalul Timiș, invocând neconstituționalitatea art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, susține că textul atacat îngrădește participarea procurorului la judecarea tuturor pricinilor deduse judecării, ceea ce este contrar dispozițiilor art. 130 alin. (1) din Constituție, care stabilește că Ministerul Public, în activitatea judiciară, apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Dimpotrivă, Curtea de Apel Constanța consideră că art. 45 alin. 1 contravine art. 130 deoarece adaugă atribuții care nu sunt incluse în conținutul normei fundamentale, respectiv participarea la orice proces, ceea ce înseamnă „participarea la toate etapele procesuale, inclusiv la deliberare”, încălcându-se atât prevederile art. 123 alin. (2) din Constituție, potrivit căruia „Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii”, cât și ale art. 126 din Constituție care stabilește că numai ședințele de judecată sunt publice. Pe de altă parte, *necesitatea*, la care se referă art. 45 alin. 1, este lăsată la aprecierea procurorului, ceea ce virtual poate conduce la orice arbitrar.

Dispozițiile constituționale au caracter de generalitate și desigur pot fi concretizate, după caz, prin legi organice sau prin legi ordinare. Astfel, art. 31 alin. 1 lit. c), d), e), f) și h) din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească stabilește ca principale atribuții ale Ministerului Public în materie civilă: exercitarea acțiunii civile în cazurile prevăzute de lege; participarea, în condițiile legii, la judecarea cauzelor de către instanțele judecătorești; exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege; supravegherea respectării legii în activitatea de punere în executare a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii; apărarea drepturilor și intereselor minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție. Pe de altă parte, după cum s-a arătat deja, art. 45 din Codul de procedură civilă realizează o detaliere, sub anumite aspecte, a acestor atribuții în materie civilă. Și, deoarece în fața Curții Constituționale s-a atacat acest din urmă text ca fiind contrar art. 130 din Constituție, urmează să se stabilească dacă ele sunt sau nu concordante.

Este de reținut, în primul rând, că deși art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă consacră două forme de manifestare a procurorului în procesul civil — introducerea acțiunii și participarea la orice proces, în oricare fază a acestuia —, excepțiile de neconstituționalitate vizează textul numai cu privire la a doua formă, astfel încât Curtea Constituțională nu este îndreptățită, potrivit art. 23 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, să se pronunțe decât cu privire la acest aspect.

Pe fond, este de observat că art. 130 alin. (1) din Constituție stabilește că, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Este evident că legiuitorul constituant a înțeles să facă din Ministerul Public un reprezentant al interesului social, general și public, care să vegheze la aplicarea legii și la apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor, fără a face distincție între procesele penale și cele civile. Una dintre formele concrete prin care Ministerul Public își poate realiza acest rol este aceea de a participa la judecata proceselor, în oricare fază a acestora, și de a pune concluzii în acord cu obiectivele stabilite de Constituție. Această formă concretă, consacrată de art. 31 alin. 1 lit. d) din Legea nr. 92/1992

și de art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, nu contravine art. 130 alin. (1) din Constituție și nici altor dispoziții constituționale, deoarece este evident că participarea la orice proces, în oricare fază a acestuia, nu înseamnă prezența procurorului în toate etapele procesuale, inclusiv la deliberare, astfel cum, în mod surprinzător și de neînțeles, susține Curtea de Apel Constanța. Participarea procurorului la procesul civil în această formă, ca „parte alăturată“, cum se precizează în doctrină, presupune prezența sa la dezbateri, posibilitatea de a invoca excepțiile de ordine publică, punerea de concluzii, cu obligația de a respecta regulile procesuale, ca și celelalte părți din proces. De altfel, art. 256 alin. 1 din Codul de procedură civilă este categoric în sensul că deliberarea se face în secret și la ea participă numai judecătorii. Cu toate că și Curtea de Apel Constanța se referă la acest text, nu trage concluzia care se impune din corelarea celor două texte și a dispozițiilor constituționale și formulează o critică de neconstituționalitate care nu poate fi primită. Nu se poate reține nici argumentul că textul atacat ar fi neconstituțional, pentru că lasă procurorului dreptul de a aprecia dacă este sau nu necesar să participe la proces. Dimpotrivă, art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă este, și din acest punct de vedere, în concordanță cu art. 130 alin. (1) din Constituție, care stabilește, astfel cum s-a mai arătat, că Ministerul Public reprezintă, în activitatea judiciară, interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Uneori legea înlocuiește aprecierea procurorului și prevede în mod expres obligativitatea concluziilor sale. În celelalte cazuri însă dreptul de apreciere aparține Ministerului Public, deoarece el are calitatea stabilită de art. 130 alin. (1) din Constituție și competența de a acționa pentru realizarea obiectivelor menționate în acest text. Cenzurarea aprecierii procurorului ar fi neconformă textului constituțional. Desigur însă că poziția procurorului, concluziile sale din proces, nu leagă judecătorii ce soluționează cauza, deoarece aceștia sunt, potrivit art. 123 alin. (2) din Constituție, independenți și se supun numai legii.

Dacă art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă nu poate fi considerat ca neconstituțional, deoarece consacră ca mijloc de manifestare a procurorului în materie civilă participarea sa la orice proces și în oricare fază a acestuia, precum și pentru că dă dreptul procurorului de a aprecia când este cazul să participe, nu aceeași concluzie se poate desprinde din formularea „apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție, precum și în alte cazuri prevăzute de lege“.

După cum s-a arătat deja, dispoziția art. 130 alin. (1) din Constituție se poate concretiza prin legi organice sau ordinare, dar această concretizare nu poate să ducă la restrângerea conținutului dispoziției constituționale. Este de observat că în timp ce textul constituțional se referă la apărarea ordinii de drept, precum și la drepturile și libertățile cetățenilor, art. 45 alin. (1) din Codul de procedură civilă restrânge posibilitatea participării procurorului la cauzele privind minorii și persoanele puse sub interdicție, precum și la alte cazuri prevăzute de lege. În temeiul textului actual nu este posibilă, de exemplu, participarea procurorului la procesele de contencios administrativ, deoarece Legea nr. 29/1990, anterioară Constituției, nu prevede acest lucru, or este fără nici o îndoială că în cadrul acestor procese există și interese generale și este interesată și ordinea de drept.

Limitarea prevăzută de art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă este neconstituțională, deoarece art. 130 alin. (1) din legea fundamentală stabilește în mod clar și categoric sfera atribuțiilor procurorului, fără a trimite la cazuri stabilite prin altă lege. Este adevărat că în alin. (2) al art. 130 se prevede că „Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii“, dar este evident că referirea la condițiile legii privește organizarea parchetelor și nu exercitarea atribuțiilor stabilite în alin. (1). Așa fiind, art. 45 alin. 1, introdus în Codul de procedură civilă prin Legea nr. 59/1993, ar fi trebuit redactat prin raportare

la Constituția din 1991 și nu prin asimilarea unor reglementări anterioare, edictate în momente în care legiuitorul nu era constrâns de o dispoziție constituțională similară celei înscrise în textul actual al art. 130 alin. (1). Legiuitorul constituant a înțeles să confere procurorului un anumit rol în reprezentarea intereselor generale ale societății, din moment ce a așezat dispozițiile referitoare la Ministerul Public în capitolul referitor la „Autoritatea judecătorească“ și nici o lege organică sau ordinară nu poate să deroge de la textele constituționale. Rolul instanței de a soluționa procesul cu care este sesizată, precum și independența judecătorilor și supunerea lor numai legii nu sunt afectate prin participarea procurorului la procesul civil și prin punerea de concluzii. Procurorul nu este adversarul instanței și nici al vreuneia dintre părți, el intervine în proces pentru a veghea la respectarea legii. Textul constituțional, referindu-se la apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor, nu are în vedere transformarea procurorului într-un avocat al uneia dintre părți, ci de a veghea la respectarea legii în procesele care pun în discuție astfel de drepturi și libertăți. Deși este vorba de un proces civil, privat, este de netăgăduit că și în acest domeniu există interese generale care trebuie apărate, iar în activitatea judiciară Constituția a stabilit acest rol de apărător pentru procuror. Pe de altă parte, principiul disponibilității, care guvernează procesul civil, funcționează în continuare, deoarece prin participarea procurorului la proces părțile nu sunt împiedicate să-și manifeste, în condițiile legii, dreptul de dispoziție. Față de aceste considerente, Curtea Constituțională urmează să constate că art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă este neconstituțional în ce privește restrângerea dreptului procurorului de a participa la orice proces civil, în oricare fază a acestuia, și, ca atare, în privința acestei atribuții, urmează să se aplice direct dispozițiile art. 130 alin. (1) din Constituție. Așa fiind, în afara cazurilor în care procurorul este obligat să participe la procesul civil în temeiul legii, el poate participa la soluționarea oricărui proces civil, în orice fază a acestuia, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept ori a drepturilor și libertăților cetățenilor.

Cât privește art. 45 alin. 3 din Codul de procedură civilă, Curtea de Apel Constanța apreciază că textul depășește atât limitele Constituției, cât și pe cele stabilite de art. 45 alin. 1, deoarece prevede, generic, îndreptățirea procurorilor ca, în condițiile legii, „să exercite căile de atac și să ceară punerea în executare a hotărârii“. Critica asupra posibilității exercitării căilor de atac, care se face în încheierea de sesizare, nu poate fi reținută, deoarece art. 128 din Constituție îngăduie Ministerului Public, astfel cum s-a mai arătat, să exercite, în condițiile legii, căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești, alături de părți. Deci singura limitare se referă la exercitarea căilor de atac în condițiile legii, iar dacă legea a înțeles să nu stabilească condițiile restrictive de la introducerea acțiunii, o atare dispoziție nu poate fi apreciată ca neconstituțională. Dimpotrivă, ea este în concordanță și cu art. 130 alin. (1) din Constituție, care se referă în mod generic la activitatea judiciară, deci și la căile de atac. Chiar dacă art. 21 din Constituție, care consacră liberul acces la justiție, ar presupune și respectarea principiului disponibilității, nu se poate reține că art. 45 alin. 3 din Codul de procedură civilă ar fi neconstituțional, deoarece părțile pot și în căile de atac exercitate de procuror să-și manifeste dreptul de dispoziție, întrucât, în condițiile legii, pot renunța la dreptul subiectiv, pot achiesa la pretențiile adversarului sau pot încheia o tranzacție. Mai mult, uneori, cum este cazul recursului în anulare, dacă procurorul își retrage recursul, părțile din proces pot cere continuarea judecării (art. 330⁴ din Codul de procedură civilă).

În sfârșit, Curtea de Apel Constanța apreciază că și așezarea textului art. 45 din Codul de procedură civilă la titlul I intitulat „Părțile“ contravine dispozițiilor art. 130 din Constituție, deoarece Ministerul Public apare ca fiind parte în procesul civil, deși calitatea procesuală a procurorului este numai aceea de participant. Nici această critică de neconstituțio-

nalitate nu poate fi reținută, deoarece art. 130 alin. (1) din Constituție nu-și propune să califice poziția procurorului în proces. El este, desigur, un participant la proces, deoarece toate organele și persoanele care participă la procesul civil — instanță, părți, organ de executare, procuror, avocați, martori, experți, interpreți etc. — sunt desemnate în doctrină prin noțiunea de *participanți*, dar desigur rolul și poziția lor sunt diferite. Faptul că legiuitorul a așezat art. 45 sub titlul referitor la părți este în concordanță cu poziția pe care legea o menționează uneori în mod expres. Astfel, art. 309 alin. 2 din Codul de procedură civilă prevede că „Procurorul vorbește cel din urmă, afară de cazul când este parte principală sau recurentă”, iar în art. 45 din Legea Curții Supreme de Justiție nr. 56/1993 se stabilește că „Procurorii parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție pun concluzii la judecarea recursurilor în interesul legii, a recursurilor în anulare și a tuturor cauzelor penale, iar în celelalte cauze,

când participă ca parte principală, când legea o prevede, precum și în cazul când consideră necesar”.

Este evident că legiuitorul, prin așezarea art. 45 sub titlul referitor la părți, a dorit să sublinieze că poziția procurorului este mai apropiată de aceea a părților, deoarece, chiar dacă nu figurează în raportul de drept substanțial dedus judecării, are drepturi și obligații pe plan procesual asemănătoare acestora. Tocmai de aceea în doctrină se subliniază uneori că procurorul este parte numai în sens procesual. În orice caz, procurorul nu poate fi pus pe același plan cu alți participanți, cum ar fi martorii, experții sau interpreții, din moment ce art. 130 alin. (1) din Constituție stabilește că în activitatea judiciară Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății. Desigur, se poate discuta dacă noțiunile de *parte principală* și *parte alăturată* consacrate în doctrină și, uneori, astfel cum s-a arătat, folosite chiar de legiuitor sunt cele mai potrivite, dar în orice caz nu se poate aprecia că ele ar contraveni Constituției.

Pentru motivele arătate mai sus și văzând și dispozițiile art. 13 alin. (1) lit. A.c) și alin. (2), precum și ale art. 25 alin. (1) și (4) din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

cu majoritate de voturi

În numele legii

D E C I D E :

1. Admite excepția de neconstituționalitate invocată de Parchetul de pe lângă Tribunalul Timiș în Dosarul nr. 1.764/C/1994 aflat pe rolul acestei instanțe și constată că art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă este neconstituțional în ce privește limitarea dreptului procurorului de a participa numai la procese privind „apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție, precum și în alte cazuri prevăzute de lege”, urmând ca în privința acestei atribuții să se aplice direct art. 130 alin. (1) din Constituție.

2. Respinge excepțiile de neconstituționalitate vizând art. 45 din Codul de procedură civilă ridicate din oficiu de Curtea de Apel Constanța în dosarele aflate pe rolul său cu nr. 976/1994, 977/1994, 978/1994, 979/1994, 980/1994, 1.049/1994, 1.153/1994, 1.154/1994, 1.155/1994 și 1.167/1994.

Cu recurs în termen de 10 zile de la comunicare.

Pronunțată în ședința publică din 4 ianuarie 1995.

PRESEDINTE,

prof. univ. dr. Viorel Mihai Ciobanu

Magistrat-asistent,
Florentina Geangu

OPINIE SEPARATĂ

Decizia dată cu majoritate de voturi consideră că art. 130 alin. (1) din Constituție are aplicabilitate directă, fără a fi supus reglementării detaliate a legii.

Decizia mai arată că art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă conține restricții pe care art. 130 alin. (1) din Constituție nu le are, și de aceea art. 45 alin. 1 este declarat neconstituțional și inaplicabil.

Rezultă de aici că, în urma eliminării art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă ca neconstituțional și respectării art. 130 alin. (1) din Constituție, Ministerul Public poate interveni liber în procese civile dintre persoanele private, fără a mai exista restricțiile cuprinse în art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă.

Opinia separată de față, fără să nege profunzimea vederilor majorității, este contrară celor sus arătate. Astfel, considerăm că art. 130 alin. (1) din Constituție nu are aplicare directă. Acest text își găsește aplicare prin intermediul detaliat al legii, în cazul de față prin art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, care nu este în contradicție cu nici un text al Constituției.

Argumentele care stau la baza acestei opinii sunt următoarele:

I. Primul argument constă în aceea că, Constituția conține doar principii generale, însă ridicate la nivel constituțional și, ca atare, de ordin public.

Astfel, Constituția cuprinde 152 articole. Pe această temă însă se bazează Codul civil cu peste 1.900 articole, Codul comercial cu peste 900 articole, Codul penal cu peste 300 articole, Codul de procedură civilă cu peste 700 articole, Codul de procedură penală cu peste 500 articole și alte numeroase legi.

Cu alte cuvinte, cele 152 articole ale Constituției constituie fundamentul comun a mii de articole din legi speciale, toate menite a da viață prin formule detaliate ale legilor și, în acest mod, este realizată practic Constituția.

Rezultă de aici că nu ne putem opri și aplica direct Constituția, ci trebuie să respectăm consecințele care derivă din textele Constituției, și anume în forme detaliate și raportate practic la realitatea vieții, în cazul de față reglementată corect de art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă.

Prin acest mecanism se transformă Constituția în realitatea vieții, prin intermediul numeroaselor legi date toate în spirit constituțional, dar adaptate la cele mai minuțioase consecințe impuse de necesitatea practică de toate zilele.

Privind art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, prin prisma celor arătate, considerăm că acest text este bine gândit, cu un raționament propriu bine justificat care asigură certitudine juridică în domeniul aplicat, fără să violeze nici un text al Constituției.

II. Al doilea argument al acestei opinii constă în respectarea dispozițiilor art. 130 alin. (2) și ale art. 128 din Constituție.

Art. 130 alin. (2) din Constituție prevede, în mod justificat, că „Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii”.

Astfel, expresia citată „în condițiile legii” vizează în totalitate instituția Ministerului Public, inclusiv atribuțiile acestuia.

Nici nu se putea aștepta din partea Constituției ca printr-o singură frază generic formulată să reglementeze în totalitate și cu exclusivitate întregul mecanism complex și important al unui organ de stat atât de valoros cum este Ministerul Public.

De aceea chiar art. 130 alin. (2) ne obligă a ne adresa în plus la „condițiile legii”, căreia i s-a rezervat expres a da soluții mai amănunțite, în raport cu necesitățile impuse de practica vieții, în cazul nostru de art. 45 alin.1 din Codul de procedură civilă.

În acest fel, dispoziția art. 130 alin. (2) din Constituție, care trimite la „condițiile legii”, constituie fundament al existenței art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, care la nivelul legii reglementează un domeniu bine determinat.

De asemenea, art. 128 din Constituție prevede că „Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii”.

Iată că din nou se repetă „în condițiile legii”, chiar și în domeniul foarte restrâns al căii de atac, pentru că Constituția nu putea intra în probleme de detaliu.

Cele arătate ne învederează că însăși Constituția trimite expres la găsirea soluției în cadrul legii pentru toate problemele care realmente aparțin legii și nu principiilor generale ale Constituției.

Inseamnă că respectăm Constituția atunci când aplicăm legea, în cazul de față art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, și respectăm această lege pentru că ea se bazează pe dispoziția Constituției.

Iar acest text al legii, temeinic gândit, prevede că (participarea) procurorul participă în procese civile dintre persoane private numai în două cazuri: pe de o parte când în proces figurează ca părți persoane incapabile și, pe de altă parte, când legea prevede expres participarea procurorului la proces.

Dacă totuși s-ar considera că, în prezent, participarea procurorului pe baza prevederilor legale ar fi insuficientă, evident legea va putea lărgi categoria proceselor dintre persoane private, la care procurorul are dreptul și obligația să participe.

O asemenea lărgire însă poate fi făcută numai de legiuitor și numai după o temeinică examinare prealabilă a acestor cazuri.

Opinia separată de față consideră inadmisibilă decizia dată cu majoritate de voturi ca, prin eliminarea art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă ca neconstituțională, să rămână la discreția directă a fiecărui procuror dacă vrea să participe sau nu la proces și în care anume procese vrea să participe sau în care procese nu.

O asemenea soluție ar fi vătămătoare în primul rând demnității procurorilor, care ar rămâne dezorientați. Ar putea fi vătămătoare și certitudinii procesuale, pentru că ar da liberă posibilitate procurorului să intre, după propria sa voință, într-un proces și să se abțină de la alte procese similare.

De aceea menținerea și respectarea art. 45 alin. 1 sunt indispensabile și strict necesare drept garanție pentru cazurile, prealabil fixate de lege, când procurorul are dreptul și obligația să fie parte în proces.

III. Al treilea argument al prezentei opinii separate este bazat pe Legea nr. 92 din 4 august 1992, lege apărută ulterior Constituției din 8 decembrie 1991.

Această lege arată în art. 31: „Atribuțiile Ministerului Public sunt următoarele:

c) exercitarea acțiunilor civile în cazurile prevăzute de lege;

d) participarea, în condițiile legii, la judecarea cauzelor de către instanțele judecătorești;

e) exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege”.

În toate cele trei cazuri sus-arătate, legea fixează atribuțiile Ministerului Public, fără a lăsa la libera discreție a acestuia.

Este interesant și important de reținut că art. 130 alin. (2) din Constituție face trimitere la lege, apoi ulterior Legea nr. 92/1992 din nou face trimitere, în continuare, la lege și mai apropiată de necesitățile de toate zilele.

Ne găsim deci în fața unei ierarhii de gândire bine justificată, prin care Constituția ne îndrumă pe bună dreptate la lege, apoi Legea nr. 92/1992 tot în mod bine justificat ne trimite la legea ultimă, cea mai apropiată și cea mai adecvată necesității practicii.

Iată pe deplin justificată, prin cele mai sus arătate, justetea opiniei separate care astfel se identifică cu concepția arătată în Constituție și legea posteroară, drept desfășurări logice ale ideii bine gândite, atât prin Constituție, cât și prin Legea nr. 92/1992.

IV. Al patrulea și, totodată, ultimul argument pe care se bazează prezenta opinie este cel mai sensibil, bazat pe art. 16 alin. (1) din Constituție.

Acest text al Constituției prevede: „Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”.

Eliminarea art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă ca neconstituțional înseamnă că de libera voință a procurorului depinde când intervine și când nu intervine în procesul civil dintre persoane private.

În acest fel este posibil, de exemplu, ca într-un proces de grănițuire dintre persoane private, o parte lipsită de apărător să aibă în față partea opusă apărută de avocat, a cărui opinie poate fi însușită și de procuror.

În acest caz, partea rămasă singură va avea convingerea că partea opusă a avut doi apărători, iar ea nici unul, deci ar exista un dezechilibru care ar afecta principiul egalității în fața justiției. Astfel, trebuie să avem în vedere și psihologia omului necăjit.

S-ar putea întâmpla ca pe rolul aceleiași instanțe să figureze două procese de grănițuire între persoane private. Într-unul intră procurorul, iar în celălalt nu intră procurorul. S-ar crea iarăși suspiciuni, chiar dacă sunt lipsite de temei. Suspiciunile nu sunt niciodată de dorit.

În fine, într-o parte a țării participarea procurorului în procese dintre persoane private ar putea fi preponderentă, în altă parte a țării aproape inexistentă. Ar suferi consecvența în cadrul aceleiași țări.

Opinia separată rămâne astfel la concepția păstrării ca strict necesară a art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă, pentru că:

- menține egalitatea părților din procese civile;
- menține demnitatea Ministerului Public față de insinuări;
- menține certitudinea cine sunt părțile care pot participa în procese civile;
- menține respectarea Constituției și a legilor la care ea face trimitere pentru valorificarea chiar a principiului exprimat în Constituție.

Aceste patru argumente au dat naștere prezentei opinii separate (care este în sensul respingerii excepției de neconstituționalitate a art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă).

Judecător,

dr. Miklós Fazakas

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 26

din 21 martie 1995

Vasile Gionea — președinte
 Mihai Constantinescu — judecător
 Antonie Iorgovan — judecător
 Florin Bucur Vasilescu — judecător
 Victor Dan Zlătescu — judecător
 Raul Petrescu — procuror
 Florentina Geangu — magistrat-asistent

Pe rol soluționarea recursurilor declarate de Saraev Gabriela și Spancioc Verginica împotriva Deciziei nr. 1/1995 pronunțată de Curtea Constituțională la 4 ianuarie 1995.

Președintele declară ședința deschisă.

La apelul nominal făcut în ședința publică părțile, deși legal citate, nu au răspuns.

Procurorul, având cuvântul, pune concluzii de respingere a recursurilor, întrucât art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă este neconstituțional în măsura în care restrânge atribuțiile Ministerului Public, fiind astfel încălcate dispozițiile art. 130 alin. (1) din Constituție potrivit cărora Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

Președintele declară dezbaterile închise.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ,

deliberând asupra recursurilor declarate, reține următoarele:

Prin Decizia nr. 1 din 4 ianuarie 1995, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate invocată de Parchetul de pe lângă Tribunalul Timiș și a constatat că art. 45 alin. 1 din Codul de procedură civilă este neconstituțional în ce privește limitarea dreptului procurorilor de a participa numai la procese privind „apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție, precum și în alte cazuri prevăzute de lege”, urmând ca în privința acestei atribuții să se aplice direct art. 130 alin. (1) din Constituție. De asemenea, prin aceeași decizie s-au respins excepțiile de neconstituționalitate vizând întreg art. 45 din Codul de procedură civilă, ridicate din oficiu de Curtea de Apel Constanța.

Art. 130 alin. (1) din Constituție, la care face referire decizia sus-menționată, prevede că „În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor”.

Împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 1/1995 au declarat recurs Saraev Gabriela și Spancioc Verginica. Recursurile au, în esență, același conținut și se referă la faptul că excepția de neconstituționalitate a art. 45 din Codul de procedură civilă nu ar fi trebuit respinsă, întrucât art. 130

alin. (1) din Constituție nu poate fi aplicat direct spre a reglementa activitatea Ministerului Public, ci numai prin intermediul legii speciale, care să detalieze norma constituțională. De asemenea, se consideră că soluția adoptată ar putea avea consecințe negative, întrucât lasă la aprecierea procurorului când va participa la proces, considerând că interesele generale ale societății reclamă intervenția sa.

Amândouă aceste motive sunt neîntemeiate.

Prima critică adusă deciziei de fond promovează concepția conform căreia Constituția nu ar fi direct aplicabilă, ci numai prin intermediul legii. În această concepție, obligativitatea Constituției este mai puțin fermă decât aceea a unei legi sau a unui contract, ce sunt direct aplicabile, pe când norma constituțională ar putea reglementa relațiile sociale numai în funcție de conținutul detaliat și precizat de legiuitorul ordinar.

Constituția, ca lege fundamentală a statului, este direct aplicabilă. Când Adunarea Constituantă a înțeles ca anumite norme constituționale să fie aplicate în condițiile legii, a făcut-o în mod expres. Art. 130 alin. (1) din Constituție nu cuprinde însă o asemenea circumstanțiere. Dar, chiar și în cazul normelor constituționale ce fac referire la lege, legiuitorul nu poate depăși limitele constituționale astfel stabilite, pentru că altminteri ar încălca înseși prevederile legii fundamentale. De altfel, chiar controlul constituționalității legii, exercitat de Curtea Constituțională, reprezintă una dintre consecințele caracterului direct aplicabil al Constituției. De aceea, așa cum se arată în decizia recurată, „dispoziția art. 130 alin. (1) din Constituție se poate concretiza prin legi organice sau ordinare, dar această concretizare nu poate duce la restrângerea conținutului dispoziției constituționale”.

Cu privire la cel de-al doilea motiv de recurs, nu se poate considera că participarea procurorului ar putea genera un dezechilibru procesual, cât timp statutul său constituțional privește apărarea intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor. Astfel, Ministerul Public, în afara cazurilor prevăzute expres de lege cu privire la obligativitatea participării procurorului, are dreptul de a aprecia și competența de a acționa pentru realizarea obiectivelor menționate în art. 130 alin. (1) din Constituție.

Desigur, faptul că procurorul participă în proces ca reprezentant al intereselor generale ale societății exclude posibilitatea participării sale la procesele în care nu sunt implicate asemenea interese.

Față de cele arătate, în temeiul art. 144 lit. c) din Constituție, al art. 13 alin. (1) lit. A.c) și al art. 25 din Legea nr. 47/1992,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

D E C I D E:

Respinge recursurile declarate de Saraev Gabriela și Spancioc Verginica împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 1 din 4 ianuarie 1995.

Definitivă.

Decizia se comunică Camerei Deputaților, Senatului și Guvernului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

p. PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,

dr. Miklós Fazakas

Magistrat-asistent,
Florentina Geangu

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

MINISTERUL FINANTELOR

ORDIN

privind lansarea unei emisiuni de titluri de stat cu discount seria D2 95.07.20

Ministru de stat, ministrul finanțelor,

în baza Hotărârii Guvernului nr. 449/1994 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor,
în baza prevederilor art. 7 din Legea nr. 91/1993 privind datoria publică, ale art. 21 din Legea bugetului de stat pe anul 1995 nr. 22/1995, ale Convenției nr. 20.169/1994 încheiată între Ministerul Finanțelor și Banca Națională a României, emite următorul ordin:

Art. 1. — Se aprobă lansarea unei emisiuni de titluri de stat cu discount, numite *certIFICATE DE TREZORERIE SERIA D2 95.07.20*, garantată de stat, în valoare nominală de nu mai mult de 276.096.644.362 lei.

Art. 2. — Lansarea emisiunii de titluri de stat se efectuează prin Banca Națională a României, care acționează în calitate de agent al statului, de plată, înregistrare și transfer.

Art. 3. — Data emisiunii este joi, 20 aprilie 1995, cu scadența joi, 20 iulie 1995.

Art. 4. — Prețul titlului de stat cu discount, corespunzător unui randament (y) de 42%, este de nu mai puțin de 9,0402 milioane lei la 10 milioane lei valoare nominală, determinat după formula:

$$P = \frac{360}{y \times D + 360} \times 100$$

în care:

P = prețul titlului de stat cu discount;

y = randament (rata profitului %);

D = nr. de zile până la scadență.

Art. 5. — Lansarea emisiunii de titluri de stat se va face prin subscripție publică. Certificatele de trezorerie pot fi cumpărate de societăți bancare din România în nume propriu sau în numele clienților lor.

Cererile de subscriere se depun la Banca Națională a României până marți, 18 aprilie 1995, ora 13,00.

După închiderea subscrierii, participanții vor fi informați asupra acceptării sau neacceptării totale sau parțiale a cererilor depuse.

Art. 6. — Plata certificatelor de trezorerie subscribe se va face la data emisiunii, respectiv 20 aprilie 1995, prin debitarea contului cumpărătorului, deschis la Banca Națională a României, cu suma reprezentând prețul certificatelor de trezorerie cumpărate.

Răscumpărarea certificatelor de trezorerie se va face la data scadenței, respectiv 20 iulie 1995, prin creditarea contului deținătorului cu suma reprezentând valoarea nominală a certificatelor de trezorerie deținute.

Art. 7. — Certificatele de trezorerie nu se emit în formă fizică. Proprietatea asupra acestora va fi înregistrată la Banca Națională a României, iar orice schimbare a titularului dreptului de proprietate va fi anunțată acesteia în conformitate cu procedura stabilită.

Art. 8. — Prezenta emisiune nu beneficiază de facilități fiscale.

Art. 9. — Direcția generală creanțe și angajamente interne și externe ale statului din Ministerul Finanțelor va aduce la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Ministru de stat, ministrul finanțelor,

Florin Georgescu

București, 11 aprilie 1995.

Nr. 731.

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, Calea 13 Septembrie — Palatul Parlamentului, sectorul 5,
cont nr. 30.98.12.301 B.C.R. — S.M.B.

Adresa pentru publicitate : Serviciul relații cu publicul și agenții economici, București,
Str. Blanduziei nr. 1, sectorul 2, telefon 211.57.30.

Tiparul : Tipografia „Monitorul Oficial”, București, Str. Jiului nr. 163, sectorul 1, telefon 668.55.58.